

Demografia przedsiębiorstw – analiza ilościowa upadłości w Polsce i na świecie

Paweł Dec*

Wprowadzenie

Prowadzone już od kilku lat badania autora¹ nt. demografii przedsiębiorstw zarówno w ujęciu krajowym, jak i międzynarodowym, wskazują na szczątkowość danych przekazywanych w tym zakresie przez różnego rodzaju instytucje czy podmioty prywatne (np. wywiadownie gospodarcze). W niniejszym artykule podjęto próbę analizy ilościowej przypadków upadłości podmiotów gospodarczych w Polsce i wybranych państwach na świecie w latach 1997-2015. Przy czym przeanalizowano większość dostępnych źródeł zawierających takie statystyki notowanych przypadków upadłości w poszczególnych krajach w wymienionym powyżej okresie. Głównym celem jest zobrazowanie skali tego zjawiska oraz ukazanie jego aktualnego trendu w Polsce i na świecie. Dodatkowo zbadano hipotezy, czy istnieje związek pomiędzy zmianami głównych mierników makroekonomicznych - takich jak produkt krajowy brutto, nakłady brutto na środki trwałe, popyt krajowy a zmianami liczby upadłości przedsiębiorstw. Ponadto zweryfikowano korelację pomiędzy zmianami wartości dodanej brutto różnych rodzajów produkcji w Polsce a zmianami liczby upadłości działających tam firm. W trakcie prowadzenia niniejszych badań założono pełną wiarygodność prezentowanych i publikowanych przez różne instytucje oraz firmy badawcze danych liczbowych dotyczących statystyk upadłości podmiotów gospodarczych.

1. Przegląd literatury przedmiotu

Badania dotyczące statystyki upadłości przedsiębiorstw są prowadzone w kraju między innymi przez P. Deca [2006, s. 293; 2014 s. 74], który od lat wskazuje na brak kompleksowego ujęcia tego zjawiska w Polsce. Rzutuje i utrudnia to prawidłową identyfikację czynników wpływających na demografię podmiotów gospodarczych. Z kolei P. Antonowicz [2010, s.18; 2015, s. 281] uwzględniał w swoich pracach aspekt regionalny upadłości firm, co pozwoliło mu na opracowanie regionalnego barometru upadłości przedsiębiorstw. Podobnie A. Ptak-Chmielewska [2013] podjęła próbę analizy aspektu regionalnego zjawiska przeżycia przedsiębiorstw. Natomiast P. Staszkiwicz [2014, s. 309] w swoich badaniach zidentyfikował brak jednoznacznej stacjonarności procesu liczby postanowień o upadłości

* dr **Paweł Dec**, Instytut Finansów Korporacji i Inwestycji, SGH Instytut Organizacji i Zarządzania w Przemysle „ORGMAZ”

¹ zarówno w ramach badań statutowych, jak i własnych w Instytucie Finansów Korporacji i Inwestycji w Szkole Głównej Handlowej w Warszawie [m.in. Dec 2006, Dec 2014]

oraz brak implikowanej stacjonarności procesu czy możliwe znaczące niedoszacowanie agregatu, które wynika z definicji upadłości w wąskim znaczeniu (a zatem tylko prawnym, nie ujmującego ujęcia bankructwa w kontekście ekonomicznym). Kwestie związku zmian produktu krajowego brutto i liczby upadłości przedsiębiorstw były między innymi poruszane przez J. Rośka i A. Zygulę [2009, s. 211] oraz P. Staszkiwicza [2015, s. 45], którzy wskazywali na różny stopień istnienia takiej zależności. Analizy prowadzone przez Główny Urząd Statystyczny [GUS 2015 i wcześn.] czy Polską Agencję Rozwoju Przedsiębiorczości [PARP 2015 i wcześn.] również dostarczają częściowych danych na temat demografii przedsiębiorstw, dotyczących między innymi struktury i wskaźników przeżycia przedsiębiorstw z sektora MSP w kolejnych latach od rozpoczęcia działalności.

2. Statystyka upadłości przedsiębiorstw w Polsce w latach 1997-2015

W 2015 roku ogłosiło upadłość w Polsce 747 przedsiębiorstw i było to o ponad 9% mniej podmiotów niż w poprzednim roku. (Zob. tabela 1) Zatem kolejny rok (poczynając od 2012 roku) spada liczba upadłości przedsiębiorstw. Dlatego można mówić już o pewnej

■ **Tabela 1.** Liczba bankructw przedsiębiorstw w Polsce w latach 1997-2015

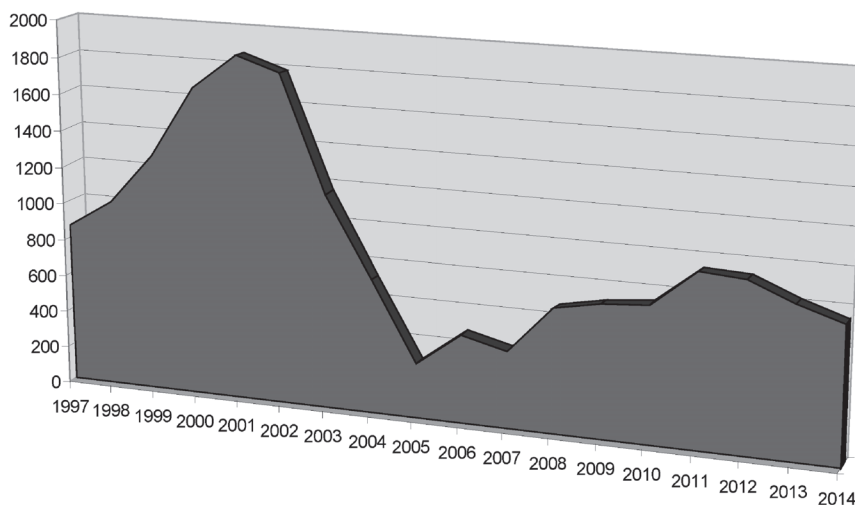
Rok	Liczba bankructw wg firmy:	
	Euler Hermes	Coface Poland
1997	-	794
1998	864	864
1999	1017	1017
2000	1289	1289
2001	1674	1674
2002	1863	1863
2003	1788	1798
2004	1163	1116
2005	727	793
2006	298	576
2007	480	447
2008	420	411
2009	673	691
2010	720	655
2011	739	723
2012	941	877
2013	926	883
2014	822	823
2015	747	741

Źródło: Opracowanie własne na podstawie raportów oraz komunikatów firm Euler Hermes oraz Coface Polska, www.cofacepolska.pl, www.eulerhermes.pl, dostęp 10.01.2016.

fali spadkowej, która zastąpiła kilkuletni okres wzrostu liczby upadłości - przypadający na lata 2009-2012 (którego przyczyną był niewątpliwie kryzys gospodarczy z lat 2007-2008).

Należy pamiętać, że liczba upadłości firm w ostatnich latach jest wciąż daleka od rekordowego pod tym względem roku 2002, kiedy to odnotowano aż 1863 przypadków upadłości przedsiębiorstw. (Zob. wykres 1)

■ **Wykres 1.** Liczba upadłości przedsiębiorstw w Polsce w latach 1997-2014

Źródło: Opracowanie własne na podstawie raportów oraz komunikatów firm Euler Hermes oraz Coface Polska, www.cofacepolska.pl, www.eulerhermes.pl, 10.01.2016

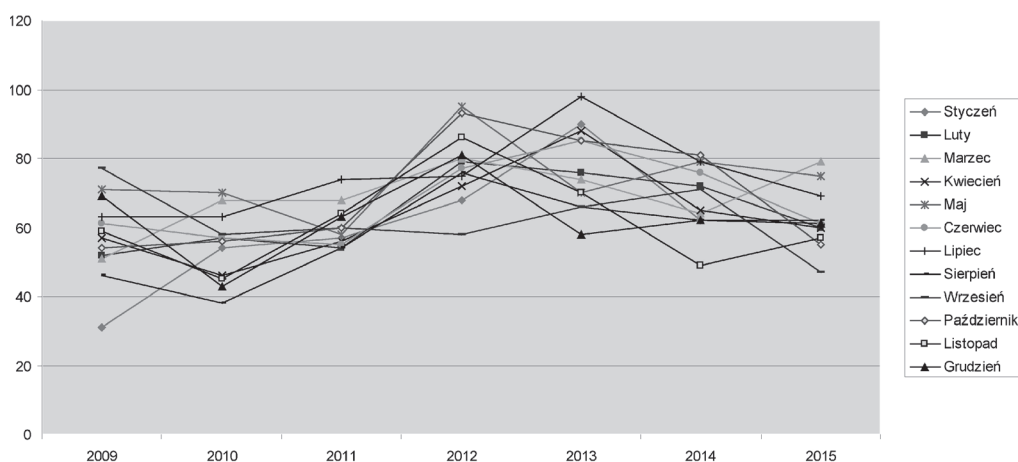
■ **Tabela 2.** Porównanie liczby upadłości przedsiębiorstw w Polsce w latach 2009 - 2015 w poszczególnych miesiącach

Miesiąc	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Styczeń	31	54	57	68	90	62	61
Luty	52	57	54	79	76	72	60
Marzec	51	68	68	80	74	64	79
Kwiecień	57	46	56	72	88	65	60
Maj	71	70	58	95	70	79	75
Czerwiec	61	57	55	77	85	76	61
Lipiec	63	63	74	75	98	79	69
Sierpień	46	38	54	76	66	62	62
Wrzesień	77	58	60	58	66	71	47
Październik	54	56	60	93	85	81	55
Listopad	59	45	64	86	70	49	57
Grudzień	69	43	63	81	58	62	61

Źródło: Opracowanie własne na podstawie raportów oraz komunikatów firm Euler Hermes oraz Coface Polska, www.cofacepolska.pl, www.eulerhermes.pl, dostęp 10.01.2016.

Analizując poszczególne miesiące (Zob. tabela 2), to zdecydowanie najczęściej przedsiębiorstw ogłosiło upadłość w 2015 roku w marcu (79), maju (75) oraz lipcu (69). Z kolei we wrześniu, październiku oraz listopadzie 2015 roku było takich upadłości najmniej (od 47 do 57). W porównaniu do roku 2014 tylko w dwóch miesiącach zanotowano wzrost liczby upadłości - w marcu oraz w listopadzie (a w sierpniu była taka sama liczba ogłoszonych upadłości).

■ **Wykres 2.** Liczba upadłości przedsiębiorstw w Polsce w poszczególnych miesiącach w latach 2009-2015

Źródło: Opracowanie własne na podstawie raportów oraz komunikatów firm Euler Hermes oraz Coface Polska, www.cofacepolska.pl, www.eulerhermes.pl, dostęp 10.01.2016.

Analiza danych zawartych w tabeli 2 nie daje możliwości stwierdzenia czy istnieje jakaś zależność pomiędzy liczbą upadłości firm a konkretnymi miesiącami ich ogłaszania. Wydaje się, że są to przypadkowe wartości (Zob. wykres 2), na które wpływa moment złożenia wniosku o upadłość oraz czas trwania postępowania sądowego (diametralnie różny w zależności od danego sądu [Morawska 2015, s. 125].

W dalszym ciągu przeważają (i to kilkakrotnie) upadłości likwidacyjne nad ogłaszanymi upadłościami z możliwością zawarcia układu (tabela 3). Tak niekorzystną sytuację ma szanse zmienić wejście w życie od 1 stycznia 2016 roku nowej ustawy Prawo restrukturyzacyjne [Ustawa 2015], która reguluje zawieranie przez dłużnika niewypłacalnego lub zagrożonego niewypłacalnością układu z wierzycielami oraz skutki układu, a także przeprowadzanie działań sanacyjnych. Zgodnie z art. 2 teże ustawy restrukturyzację można przeprowadzić w następujących czterech postępowaniach:

- postępowaniu o zatwierdzenie układu,
- przyspieszonym postępowaniu układowym,
- postępowaniu układowym,
- postępowaniu sanacyjnym.

■ **Tabela 3.** Liczba upadłości przedsiębiorstw w Polsce według rodzajów postępowania

Wyszczególnienie rodzaju postępowania upadłościowego	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Upadłości w celu likwidacji majątku	348	572	538	620	711	718	701	650
Upadłości z możliwością zawarcia układu	63	119	117	103	166	165	122	91
Ogółem	411	691	655	723	877	883	823	741

Źródło: Raporty nt. upadłości firmy Coface Polska, www.cofacepolska.pl, dostęp 10.01.2016.

Jej głównym celem jest zatem ograniczenie liczby ogłaszanych upadłości na rzecz wzrostu postępowań naprawczych i sanacyjnych w firmach.

W roku 2015 najwięcej przypadków upadłości podmiotów gospodarczych, tak jak zresztą w poprzednich latach, było w branży produkcyjnej (228). Przy tym nastąpił niewielki spadek (o 3,8%) w porównaniu do danych z roku 2014, kiedy ta liczba wynosiła 237 (tabela 4). Również niewielkie spadki zaobserwowano w branżach budowlanej i związanej z obsługą nieruchomości (odpowiednio o 4,8% i 10,35). Zdecydowanie większy spadek liczby ogłaszanych upadłości firm w 2015 roku odnotowano w handlu, gdzie było ich mniej o 15,8% w porównaniu z 2014 rokiem.

Tylko w branży transportowej w 2015 roku upadło więcej (o 10,8%) podmiotów gospodarczych niż w 2014 roku. Widoczny tutaj jest przy tym wzrostowy trend upadłości od 2013 roku. Z kolei w branżach produkcyjnej, budowlanej, a także handlu liczba upadłości rokrocznie maleje od trzech lat.

■ **Tabela 4.** Liczba upadłości przedsiębiorstw w Polsce według branż w latach 2008-2015

Sektor	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Produkcja	168	277	250	218	241	277	237	228
Budownictwo	59	82	98	143	218	213	168	160
Handel	92	186	147	180	208	214	202	170
Transport	15	52	40	40	31	28	37	41
Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości	6	14	12	28	37	16	29	26
Inne	71	80	108	114	142	135	150	116

Źródło: Opracowanie na podstawie raportów oraz komunikatów firm Euler Hermes oraz Coface Polska, www.cofacepolska.pl, www.eulerhermes.pl, dostęp 10.01.2016.

Dokonując analiz przypadków upadłości w poszczególnych rodzajach produkcji w Polsce to w produkcji papieru i wyrobów papieru oraz mebli zanotowano najmniej upadłości w 2015 roku zarówno pod względem ilościowym, jak i procentowym (odpowiednio spadki o 73 % i 50 %) w porównaniu z 2014 rokiem. Podobnie widoczny jest bardzo duży spadek w tym samym okresie (o 43 %) liczby upadłości przedsiębiorstw prowadzących działalność produkcyjną artykułów spożywczych i napojów. Z kolei w 2015 roku w porównaniu do 2014 roku aż o 171 % wzrosła liczba upadłości firm zajmujących się produkcją wyrobów

■ Tabela 5. Liczba upadłości w branży produkcyjnej w Polsce w latach 2010-2015

Branża produkcyjna - przetwórstwo przemysłowe:	2010	2011	2012	2013	2014	2015
produkcja metali i metalowych wyrobów gotowych	50	47	39	52	35	41
produkcja artykułowa spożywczych i napojów	35	34	37	37	51	29
produkcja maszyn, urządzeń i urządzeń elektrycznych	18	17	22	25	18	14
produkcja wyrobów z drewna z wyłączeniem mebli	23	22	11	25	11	16
produkcja mebli	15	12	17	19	14	7
produkcja wyrobów z pozostałych mineralnych surowców niemetalicznych (w tym materiały budowlane)	20	6	14	18	7	19
produkcja odzieży i wyrobów tekstylnych	28	15	23	17	12	20
produkcja wyrobów z gumy i tworzyw sztucznych	15	21	11	14	17	18
produkcja papieru i wyrobów z papieru	bd	bd	6	11	11	3
poligrafia i reprodukcja	15	10	14	9	17	14
przetwórstwo przemysłowe pozostałe	45	34	33	33	22	34
Ogółem	250	218	227	260	215	215

Źródło: Opracowanie na podstawie raportów oraz komunikatów firm Euler Hermes oraz Coface Polska, www.cofacepolska.pl, www.eulerhermes.pl, dostęp 10.01.2016.

z pozostałych mineralnych surowców niemetalicznych, a o prawie 67% wzrosła liczba przypadków upadłości firm produkujących odzież oraz wyroby tekstylne.

3. Statystyka upadłości przedsiębiorstw na świecie

3.1. Europejska statystyka upadłości przedsiębiorstw

Eurostat nieustannie monitoruje liczbę podmiotów gospodarczych, które ogłosiły upadłość w poszczególnych krajach. Nie są to jednak często najbardziej aktualne dane. (Zob. tabela 6). Eurostat podając dane dotyczące upadłości przedsiębiorstw zalicza do nich zarówno te, które zostały sądownie ogłoszone, jak również i te, które były wynikiem likwidacji czy przekształceń pozasądowych. Stąd liczba upadłości firm podawana przez Eurostat różni się znacznie chociażby w przypadku Polski. Ogólna analiza prezentowanych danych wskazuje, że są kraje w których liczba upadłości maleje, a także są przypadki, gdzie mamy do czynienia ze wzrostem liczby upadłości.

Bardziej użytecznymi i miarodajnymi wskaźnikami dotyczącymi upadłości przedsiębiorstw a podawanymi przez Eurostat są te dotyczące demografii przedsiębiorstw. Składają się na nie trzy rodzaje wskaźników:

- „narodzin” podmiotów gospodarczych,
- przeżycia podmiotów gospodarczych,
- „śmierci” podmiotów gospodarczych.

Wskaźnik „narodzin” przedsiębiorstw jest stosunkiem liczby przedsiębiorstw, które powstały w roku n , do populacji działających firm w roku n . (tabela 7).

Wskaźnik „śmierci” przedsiębiorstw według Eurostatu to stosunek faktycznej liczby przedsiębiorstw, które nie przetrwały na rynku w roku n , do populacji działających firm w roku n . (tabela 8).

■ **Tabela 6.** Liczba upadłości przedsiębiorstw w wybranych krajach europejskich w latach 2008-2013

Kraj	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Belgia	17,549	19,242	17,936	12,082	13,449	11,700*
Bułgaria	35,442	25,772	25,650	39,183	38,749	38,680*
Czechy	68,910	76,631	86,820	90,426	118,658	96,503*
Dania	bd	26,305	23,671	22,987	24,661	bd
Niemcy	bd	261,297	253,123	255,206	254,009	237,509*
Estonia	9,853	10,621	7,065	6,064	6,225	bd
Irlandia	19,530	24,511	16,116	18,076	10,493*	bd
Grecja	bd	bd	bd	bd	bd	bd
Hiszpania	310,598	305,446	280,762	289,980	294,961	280,668*
Francja	206,556	212,502	202,274	193,351	171,433*	168,030*
Chorwacja	bd	bd	23,096	17,426	17,449	32,390*
Włochy	283,273	242,980	257,983	272,778	320,511*	333,305*
Cypr	1,408	2,197	3,745	5,069	4,577	5,508*
Łotwa	10,803	11,899	9,018	10,766	12,300	4,456*
Litwa	40,837	26,068	20,417	18,927	27,411*	12,484*
Luksemburg	2,006	1,962	2,062	2,164	2,133	2,272*
Węgry	62,193	53,950	62,408	77,958	87,042*	95,604*
Malta	bd	bd	944	2,700	644	1,162*
Holandia	58,700	48,153	63,431	77,597	91,885	87,538*
Austria	23,813	25,487	29,551	30,399	31,504	31,821*
Polska	165,216	206,614	207,003	224,670	244,054*	bd
Portugalia	148,198	149,578	137,331	138,518	147,299*	bd
Rumunia	53,150	103,067	91,085	48,122 ^p	82,293*	105,090*
Słowenia	7,522	8,890	10,507	10,353	11,615	10,338*
Słowacja	39,358	38,351	26,882	59,767	49,468*	39,866*
Finlandia	21,846	23,808	24,470	bd	17,800*	18,165*
Szwecja	37,430	40,295	40,112	37,342	53,723	48,641*
Wielka Brytania	253,760	298,510	224,360	204,750	222,555	213,770*
Norwegia	18,570	17,099	16,180	11,824	13,563*	12,737*
Turcja	bd	302,009	338,277	bd	bd	bd

Źródło: Eurostat, <http://epp.eurostat.ec.europa.eu>, dostęp 10.12.2015.

Natomiast wskaźnik przeżycia przedsiębiorstw według Eurostatu to procentowy udział firm, które powstały w roku n i wciąż działają w roku $n+2$ w stosunku do ogólnej liczby firm powstałych w roku n (tabela 9).

Dane przekazywane przez Eurostat mimo, że są wciąż opóźnione, a także zbyt

Tabela 7. Wskaźnik „narodzin” podmiotów gospodarczych w wybranych krajach w latach 2002-2013 (w %)

Państwo	Wskaźnik „narodzin” w poszczególnych latach w %											
	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Austria	bd	bd	7.67	7.82	7.24	bd	6.79	7.08	8.01	7.66	7.46	7.38
Belgia	bd	bd	bd	bd	6.66	6.95	5.41	4.58	5.23	5.25	5.01	3.59
Bułgaria	bd	bd	10.46	11.89	11.92	15.12	18.17	17.62	11.39	10.96	13.02	11.93
Chorwacja	bd	bd	bd	bd	bd	bd	bd	bd	bd	bd	8.20	10.13
Cypr	bd	bd	5.92	7.14	3.61	3.32	3.27	3.04	3.91	4.52	5.45	6.15
Czechy	10.03	10.13	10.00	8.71	9.26	9.48	3.81	10.93	11.43	10.5	8.66	8.02
Dania	bd	bd	11.89	13.13	13.45	12.94	bd	bd	10.94	12.09	10.83	10.26
Grecja	bd	bd	6.78	8.72	9.16	8.52	bd	bd	bd	bd	bd	bd
Estonia	11.49	15.51	16.31	10.98	15.75	13.22	18.20	9.94	11.09	11.87	12.17	11.06*
Finlandia	7.68	7.97	8.54	8.64	9.11	10.08	10.82	9.24	9.92	9.78	8.90	6.14*
Francja	bd	8.38	9.46	9.42	9.43	10.14	9.70	15.35	12.78	11.02	10.14	9.50
Hiszpania	9.30	9.78	9.70	10.43	10.37	9.55	7.47	7.19	7.81	7.98	8.22	8.38
Holandia	9.91	8.45	8.73	9.81	10.42	13.25	14.45	12.10	9.85	11.01	6.44	10.07*
Irlandia	bd	bd	bd	bd	bd	bd	5.89	6.93	5.75	6.27	6.76*	bd
Litwa	10.30	9.20	19.83	27.21	25.99	24.73	20.04	14.72	21.07	23.71	24.88	23.05
Luksemburg	10.36	9.56	9.15	9.54	10.30	10.07	9.92	9.27	9.52	9.70	9.52	9.78
Łotwa	21.76	10.20	10.59	11.45	9.89	11.08	13.95	16.42	16.70	19.19	16.83	15.31
Malta	bd	bd	bd	bd	bd	bd	bd	6.96	3.48	6.20	6.20	6.96
Niemcy	bd	bd	10.01	9.83	9.59	9.06	9.25	8.31	8.72	8.66	7.95	7.39*
Norwegia	bd	bd	10.28	9.90	9.80	10.30	9.58	8.68	7.72	8.17	8.70	9.21
Polska	bd	bd	10.63	11.78	13.22	13.24	13.15	12.84	13.81	12.46	11.52	12.41
Portugalia	5.96	bd	13.70	13.31	14.21	13.78	10.54	11.27	11.85	12.39	12.47	14.53*
Rumunia	12.59	18.74	18.96	18.29	14.56	15.62	14.66	9.48	8.71	13.00	12.26	22.18
Słowacja	14.97	8.83	10.55	13.42	13.29	13.28	15.51	16.34	13.19	14.39	10.58	9.95
Słowenia	7.14	6.59	8.11	8.82	9.72	10.21	11.72	11.33	10.33	10.16	10.09	13.25
Szwajcaria	bd	3.50	3.64	bd	bd	bd	bd	bd	bd	bd	bd	bd
Szwecja	6.09	6.07	6.49	7.02	6.71	7.37	7.10	7.09	7.52	8.19	6.84	7.06
Turcja	bd	bd	bd	bd	bd	bd	bd	10.45	bd	23.23	bd	bd
Węgry	14.54	10.30	10.08	9.00	8.66	9.01	10.15	9.1	10.01	9.98	8.60	8.18
Wielka Brytania	11.69	13.24	14.30	13.68	12.87	14.28	12.99	10.09	10.48	11.57	11.80	14.66
Włochy	7.36	7.19	7.72	7.77	7.14	8.38	7.06	7.22	6.65	6.67	6.97	7.08

* wartość wstępna/prognozowana

Źródło: Eurostat, <http://epp.eurostat.ec.europa.eu>, dostęp 10.12.2015.

często aktualizowane i zmieniane, to jednak obejmują z każdym rokiem coraz więcej krajów i okresów. Pozwala to wykorzystywać je do przeprowadzania rozleglejszych badań dotyczących skali upadłości podmiotów gospodarczych na świecie.

■ **Tabela 8.** Wskaźnik „śmierci” podmiotów gospodarczych w wybranych krajach w latach 2000-2012 (w %)

Państwo	Wskaźnik „śmierci” w poszczególnych latach w %												
	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Austria	bd	bd	bd	bd	5.27	6.54	7.24	bd	5.83	6.10	6.92	7.06	7.29
Belgia	bd	bd	bd	bd	bd	5.24	4.35	4.22	3.36	3.66	3.35	2.22	2.40
Bułgaria	bd	bd	bd	bd	9.63	9.10	14.65	13.90	13.07	7.87	7.92	12.25	11.97 ⁺
Chorwacja	bd	bd	bd	bd	bd	bd	bd	bd	bd	bd	bd	11.81	bd
Cypr	bd	bd	bd	bd	bd	3.06	1.71	2.20	2.38	3.83	7.28	9.94	8.95
Czechy	9.90	9.31	8.88	10.62	10.95	9.60	12.06	8.14	8.20	8.21	8.95	9.13	12.01 ⁺
Dania	bd	bd	bd	bd	9.83	9.24	9.93	bd	bd	12.51	11.13	10.54	11.31 ⁺
Estonia	12.66	11.84	7.81	10.93	12.24	10.34	7.04	bd	13.21	14.60	10.05	8.40	8.19
Finlandia	6.75	6.92	7.68	7.07	6.93	6.93	7.54	5.52	7.79	8.41	8.54	bd	6.11 ⁺
Francja	bd	bd	bd	7.59	6.97	6.80	bd	7.07	7.74	7.54	6.86	6.49	bd
Grecja	bd	bd	bd	bd	5.43	5.02	6.04	4.61	bd	bd	bd	bd	bd
Hiszpania	7.23	6.87	6.37	6.18	6.11	6.94	6.24	7.46	9.45	9.56	9.05	9.49	bd
Holandia	9.21	7.94	8.28	8.03	7.65	9.32	7.39	8.08	7.74	5.95	8.06	8.42	9.22
Irlandia	bd	bd	bd	bd	bd	bd	bd	bd	9.62	12.30	8.25	9.56 ⁺	bd
Litwa	8.37	4.92	9.51	13.89	17.75	14.83	16.65	20.29	29.05	21.47	16.90	14.34	18.17 ⁺
Luksemburg	8.91	9.02	8.42	8.44	8.34	7.90	7.98	7.72	7.75	7.35	7.47	7.59	7.32
Łotwa	13.17	9.25	10.26	9.37	11.61	7.86	4.35	11.77	13.98	14.92	10.91	12.24	13.13
Malta	bd	bd	bd	bd	bd	bd	bd	bd	bd	bd	2.86	8.23	2.05
Niemcy	bd	bd	bd	bd	bd	8.32	9.47	9.13	bd	8.90	8.56	8.55	8.47 ⁺
Norwegia	bd	bd	bd	bd	8.06	7.57	6.25	5.46	6.83	6.30	6.02	4.30	4.86 ⁺
Polska	bd	bd	bd	bd	10.71	10.11	10.74	9.52	9.00	10.82	10.58	11.33	bd
Portugalia	4.36	4.56	4.08	bd	10.76	12.83	13.80	13.88	15.41	16.18	15.66	16.34 ⁺	18.23 ⁺
Rumunia	11.23	11.61	11.31	9.87	10.46	8.61	8.73	8.74	10.37	20.69	20.23	7.89 ⁺	12.71 ⁺
Słowacja	8.92	10.90	10.37	8.48	9.28	10.06	11.26	14.03	11.38	10.57	7.19	14.17	12.23 ⁺
Słowenia	6.16	6.35	7.15	6.08	7.18	5.36	6.20	5.92	6.64	7.43	8.51	8.26	9.07
Szwajcaria	bd	bd	bd	3,55	3,54	bd	bd	bd	bd	bd	bd	bd	bd
Szwecja	5.55	5.56	5.18	5.14	5.33	5.61	5.76	bd	5.88	6.18	6.01	5.22	7.30
Turcja	bd	bd	bd	bd	bd	bd	bd	bd	bd	bd	10.42	bd	bd
Węgry	9.91	10.41	9.30	8.95	8.87	10.76	9.86	9.76	10.81	9.64	11.08	13.97	16.59 ⁺
Wielka Brytania	10.30	10.58	10.48	11.16	11.36	10.71	9.91	11.23	11.76	14.15	11.14	10.10	10.83
Włochy	6.49	6.54	7.15	6.39	6.50	6.77	6.79	6.88	6.99	6.08	6.47	6.87	8.11 ⁺

2013 - brak danych, dane obliczane

* wartość wstępna/prognoszowana

Źródło: Eurostat, <http://epp.eurostat.ec.europa.eu>, dostęp 10.12.2015.

3.2. Statystyka upadłości przedsiębiorstw w Stanach Zjednoczonych

W Stanach Zjednoczonych statystyka upadłości podmiotów opracowywana jest przede wszystkim przez American Bankruptcy Institute. Zbierane są tam oraz analizowane szczegółowe informacje na temat zarówno liczby upadłości przedsiębiorstw, jak i osób fizycznych (tabela 10).

■ Tabela 9. Wskaźnik przeżycia podmiotów gospodarczych w wybranych krajach w latach 2004-2013 (w %)

Państwo	Wskaźnik przeżycia w poszczególnych latach w %									
	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Austria	bd	bd	79.12	bd	79.01	82.97	80.69	78.95	76.21	73.87
Belgia	bd	bd	bd	bd	76.10	74.87	78.45	80.39	80.36	82.38
Bułgaria	bd	bd	bd	51.32	63.33	67.66	70.42	66.25	64.30	67.12
Cypr	bd	bd	bd	90,85	bd	bd	79.95	75.83	76.83	73.34
Czechy	64.97	61.07	64.11	64.93	65.95	67.31	67.74	65.59	67.80	64.45
Dania	bd	bd	bd	bd	bd	57.07	59.75	63.41	62.71	59.69*
Estonia	73.07	65.61	73.15	77.62	69.32	55.87	75.32	66.08	69.85	bd
Finlandia	67.38	66.38	67.44	72.96	96.47	67.20	68.55	67.05	63.80	40.58*
Francja	bd	bd	76.55	80.73	76.93	78.60	77.25	65.40	63.00	67.14
Grecja	bd	bd	80.84	81.12	bd	bd	bd	bd	bd	bd
Hiszpania	75.64	71.93	75.22	bd	66.97	64.06	65.89	65.04	62.08	61.25
Holandia	71.81	73.13	bd	65.01	63.41	69.72	70.52	74.33	82.09	85.52*
Irlandia	bd	bd	bd	bd	81.00	75.67	74.25	70.96	72.08*	81.00*
Litwa	66.59	62.31	52.63	55.41	43.73	30.86	29.47	46.63	48.02	50.07
Luksemburg	77.04	73.69	76.45	77.36	78.49	78.67	79.38	77.73	77.22	78.14
Łotwa	bd	bd	72.99	71.14	65.80	63.61	61.87	59.46	61.25	69.95
Malta	bd	bd	bd	bd	bd	bd	bd	bd	69.03	134.21
Niemcy	bd	bd	66.19	bd	63.03	62.64	59.63	61.53	61.97	62.31*
Norwegia	bd	bd	63.69	66.72	70.87	66.04	63.78	66.55	68.28	68.30
Polska	bd	bd	66.85	67.68	71.08	74.51	71.55	69.85	70.15	67.93
Portugalia	bd	bd	bd	53.71	56.63	51.35	46.54	46.96	47.26	49.74*
Rumunia	76.87	78.60	77.61	75.93	77.23	74.02	60.62	104.72	122.58	59.49
Słowacja	66.49	67.68	70.67	65.89	61.15	51.76	61.35	67.07	64.79	64.86
Słowenia	83.18	82.51	84.21	bd	83.48	81.00	78.13	74.93	76.33	74.49
Szwajcaria	bd	70.70	bd	bd	69.63	bd	bd	bd	bd	bd
Szwecja	87.78	85.76	87.25	86.17	87.28	86.64	86.68	86.26	85.74	84.40
Turcja	bd	bd	bd	bd	bd	bd	bd	68.56	bd	bd
Węgry	70.44	66.20	bd	61.62	63.26	61.19	60.71	61.54	56.74	55.31
Wielka Brytania	81.95	81.21	bd	bd	80.52	77.64	65.23	72.89	71.97	75.40
Włochy	74.88	75.40	bd	74.66	74.04	75.49	73.24	70.86	70.05	64.26

*wartość wstępna/prognozowana

 Źródło: Eurostat, <http://epp.eurostat.ec.europa.eu>, 10.12.2015

■ Tabela 10. Liczba upadłości w Stanach Zjednoczonych w latach 1980-2013

Rok	Upadłości ogółem	Upadłości przedsiębiorstw (Business Filings)	Upadłości nie-przedsiębiorstw (Non-Business Filings)	Procent upadłości konsumenckiej do ogólnej liczby upadłości
1980	331,264	43,694	287,570	86.81%
1981	363,943	48,125	315,818	86.78%
1982	380,251	69,300	310,951	81.78%
1983	348,880	62,436	286,444	82.10%
1984	348,521	64,004	284,517	81.64%
1985	412,510	71,277	341,233	82.72%
1986	530,438	81,235	449,203	84.69%
1987	577,999	82,446	495,553	85.74%
1988	613,465	63,853	549,612	89.59%
1989	679,461	63,235	616,226	90.69%
1990	782,960	64,853	718,107	91.72%
1991	943,987	71,549	872,438	92.42%
1992	971,517	70,643	900,874	92.73%
1993	875,202	62,304	812,898	92.88%
1994	832,829	52,374	780,455	93.71%
1995	926,601	51,959	874,642	94.39%
1996	1,178,555	53,549	1,125,006	95.46%
1997	1,404,145	54,027	1,350,118	96.15%
1998	1,442,549	44,367	1,398,182	96.92%
1999	1,319,465	37,884	1,281,581	97.12%
2000	1,253,444	35,472	1,217,972	97.17%
2001	1,492,129	40,099	1,452,030	97.31%
2002	1,577,651	38,540	1,539,111	97.56%
2003	1,660,245	35,037	1,625,208	97.89%
2004	1,597,462	34,317	1,563,145	97.85%
2005	2,078,415	39,201	2,039,214	98.11%
2006	617,660	19,695	597,965	96.81%
2007	850,912	28,322	822,590	96.67%
2008	1,117,771	43,546	1,074,225	96.10%
2009	1,473,675	60,837	1,412,838	95.87%
2010	1,593,081	56,282	1,536,799	96.47%
2011	1,410,653	47,806	1,362,847	96.61%
2012	1,221,091	40,075	1,181,016	96.72%
2013	1 071 932	33 212	1 038 720	96.90%

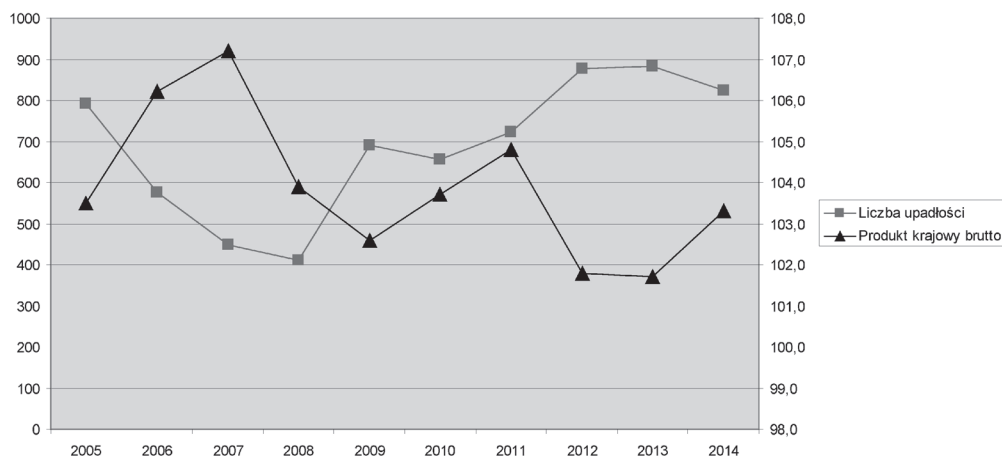
Źródło: <http://www.abiworld.org/>, 19.12.2015.

Od 2007 roku (a zatem od czasów kryzysu subprime) ogólna liczba upadłości podmiotów gospodarczych w Stanach Zjednoczonych stale rosła (w porównaniu z 2006 rokiem, kiedy to zanotowano najmniejszy poziom bankructw w USA od 1989 roku). W 2010 roku było o ponad osiem procent więcej upadłości ogółem niż w poprzednim roku 2009. Natomiast od roku 2011 odnotowano już istotny spadek ogólnej liczby upadłości w Stanach Zjednoczonych. W 2013 roku liczba ogłoszonych upadłości przez przedsiębiorstwa była nawet najniższa od 2007 roku i wyniosła niewiele ponad 1,07 mln firm.

4. Analiza korelacji liczby upadłości przedsiębiorstw w Polsce z wybranymi miernikami makroekonomicznymi

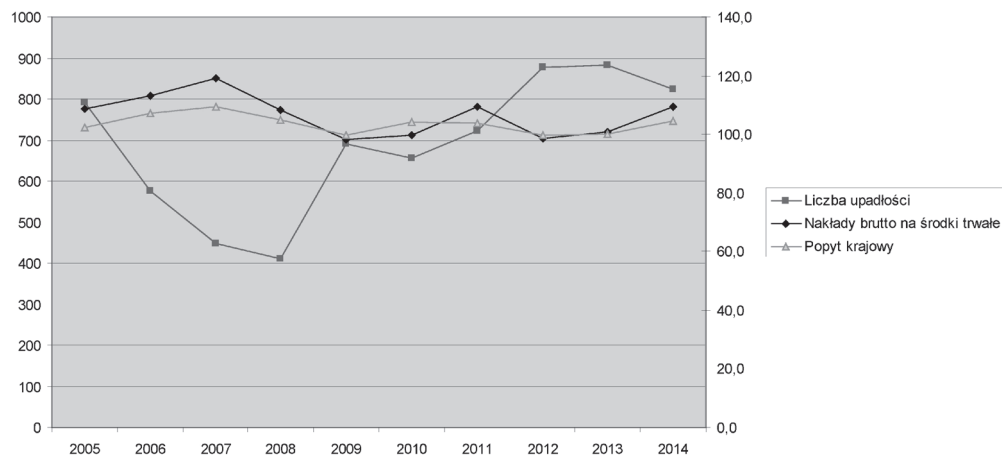
Przeprowadzone przez autora badania dowiodły, że istnieje dość silna ujemna korelacja (-0,73348) pomiędzy liczbą upadłości przedsiębiorstwa a zmianami produktu krajowego brutto. (Zob. wykres 3). Zatem działania rządzących zmierzające do rocznego zwiększania PKB pozytywnie wpływają na demografię przedsiębiorstw poprzez spadek liczby ogłaszanych upadłości.

■ **Wykres 3.** Porównanie liczby upadłości przedsiębiorstw w Polsce ze zmianami produktu krajowego brutto w latach 2005-2014.

Źródło: Opracowanie własne.

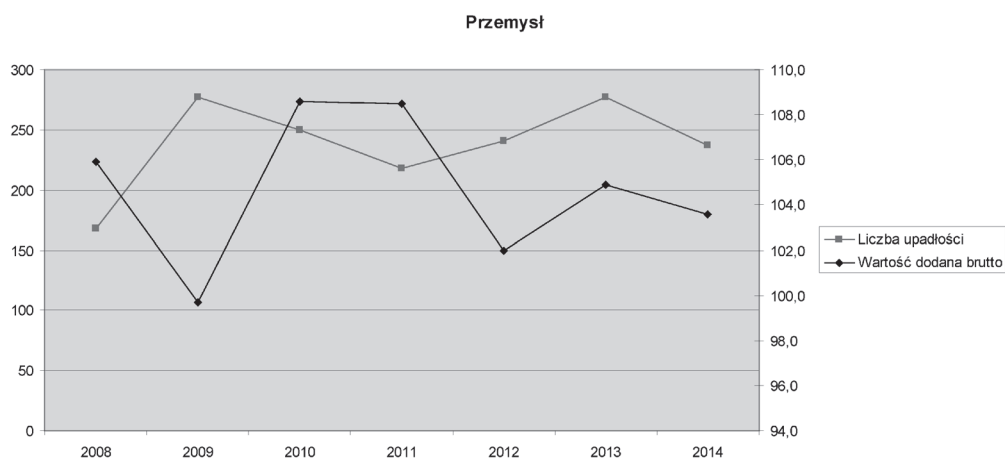
■ **Wykres 4.** Porównanie liczby upadłości przedsiębiorstw w Polsce ze zmianami nakładów brutto na środki trwałe oraz popytem krajowym w latach 2005-2014

Źródło: Opracowanie własne.

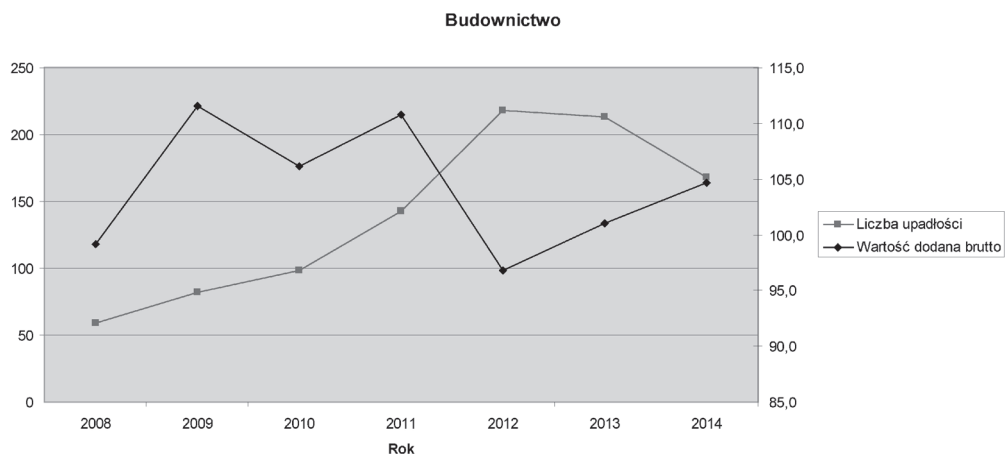
Jeszcze większa ujemna korelacja została zaobserwowana pomiędzy liczbą upadłości firm a zmianami popytu krajowego (-0,74314). Wzrost popytu na rynku krajowym zatem bezpośrednio przekłada się na spadek liczby ogłaszanych upadłości przedsiębiorstw. Nieco mniejsza korelacja pomiędzy nakładami brutto na środki trwałe a liczbą upadłości przedsiębiorstw (-0,56815) również wskazuje, że wzrost nakładów na środki trwałe pociąga za sobą spadek w liczbie ogłaszanych upadłości. (zob. Wykres 4)

- **Wykres 5.** Porównanie liczby upadłości przedsiębiorstw w przemyśle z wartością dodaną brutto w przemyśle w latach 2008-2014

Źródło: Opracowanie własne

- **Wykres 6.** Porównanie liczby upadłości przedsiębiorstw w budownictwie z wartością dodaną brutto w budownictwie w latach 2008-2014

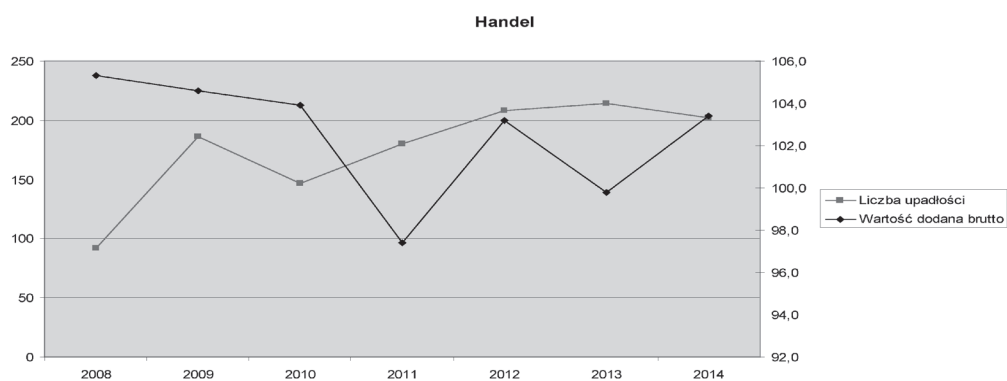
Źródło: Opracowanie własne.

- **Tabela 11.** Analiza korelacji pomiędzy liczbą upadłości przedsiębiorstw w danej branży w Polsce a zmianami wartości dodanej brutto w tej branży

Liczba upadłości przedsiębiorstw	Wartość dodana brutto			
	Przemysł	Budownictwo	Handel	Transport
Przemysł	-0,41501	0,29877	-0,15441	0,01238
Budownictwo	-0,15004	-0,41127	-0,50004	-0,00889
Handel	-0,41927	0,08214	-0,44987	0,51114
Transport	-0,27675	0,81642	-0,10514	0,16427

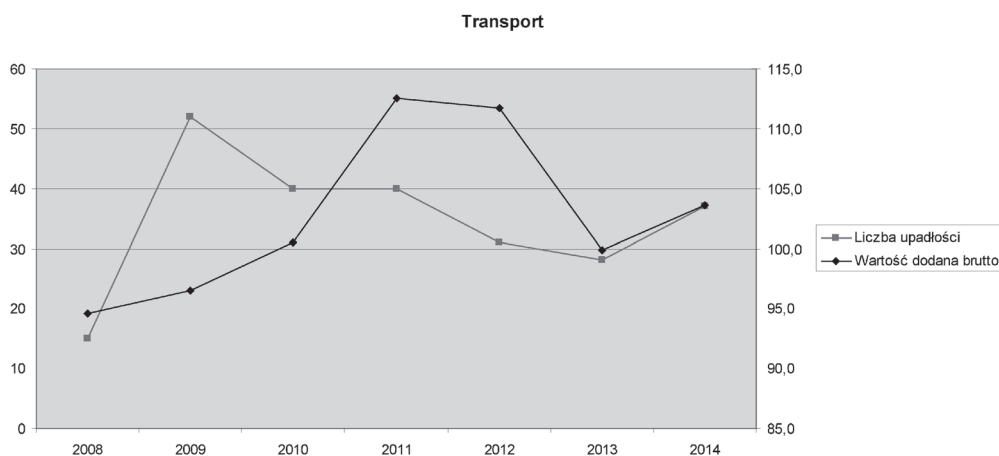
Źródło: Opracowanie własne.

- **Wykres 7.** Porównanie liczby upadłości przedsiębiorstw w handlu z wartością dodaną brutto w handlu w latach 2008-2014

Źródło: Opracowanie własne.

- **Wykres 8.** Porównanie liczby upadłości przedsiębiorstw w transporcie z wartością dodaną brutto w transporcie w latach 2008-2014

Źródło: Opracowanie własne.

Z kolei analiza korelacji pomiędzy liczbą upadłości przedsiębiorstw z branży przemysłowej, budowlanej, handlowej i transportowej a zmianami w nich wartości dodanej brutto nie daje jednoznacznej odpowiedzi. Podobnie trudno wnioskować jest na temat związków pomiędzy zmianami w liczbie upadłości firm w jednej branży, a wzrostem lub spadkiem wartości dodanej brutto w innej branży. (zob. Tabela 11).

W przemyśle obserwowana jest umiarkowana ujemna korelacja (-0,41501) pomiędzy zmianami w liczbie upadłości przedsiębiorstw a wartością dodaną brutto w tej branży. (wykres 5). Zatem w pewnych okresach wzrost wartości brutto przekłada się na spadek liczby ogłaszanych upadłości.

W przypadku budownictwa również odnotowano umiarkowaną ujemną korelację (-0,41127) pomiędzy zmianami w liczbie upadłości przedsiębiorstw a wartością dodaną brutto w tej branży. (wykres 6). Tutaj również w pewnych okresach wzrost wartości brutto przekłada się na spadek liczby ogłaszanych upadłości przez działające tam firmy.

W przypadku handlu podobnie jak dwóch wcześniejszych przypadkach zaobserwowano umiarkowaną ujemną korelację (-0,44987) pomiędzy zmianami w liczbie upadłości przedsiębiorstw a wartością dodaną brutto w tej branży. (wykres 7). Tutaj korelacja okazała się stosunkowo największa, więc także w pewnych okresach wzrost wartości brutto przekłada się na spadek liczby ogłaszanych upadłości przez działające w takiej branży podmioty gospodarcze.

Natomiast w przypadku transportu zaobserwowano bardzo słabą dodatnią korelację (0,16427) pomiędzy zmianami w liczbie upadłości przedsiębiorstw a wartością dodaną brutto w tej branży. (wykres 8).

Ze względu na niejednoznaczność wyników celowym wydaje się nie tylko zwiększenie okresu badania, ale również badanie związków w krótszych odstępach, np. kwartalnych. Pozwoli to chociażby na określenie wpływu czynnika sezonowości na wielkości poszczególnych zmiennych.

Zakończenie

Przeprowadzone badania dowiodły, że wpływ na liczbę przedsiębiorstw ogłaszających upadłość w Polsce mają zarówno zmiany w produkcie krajowym brutto, jak i w wartości nakładów brutto czy popycie krajowym. Polityka gospodarcza prowadzona przez rząd powinna w maksymalnym stopniu uwzględniać działania zmierzające do rozwoju przedsiębiorstw i zwiększania popytu krajowego. Konieczna wydaje się również szczegółowa analiza poszczególnych branż pod kątem charakteru i przyczyn upadłości. W dalszym ciągu stwierdza się brak rzetelnej, kompleksowej i ogólnodostępnej statystyki upadłości przedsiębiorstw działających w Polsce.

Bibliografia

1. Amerykański Instytut Bankructwa, www.aibworld.org
2. Antonowicz P., 2010, Procesy upadłościowe przedsiębiorstw w Polsce. Raport z badan, Konferencja Przedsiębiorstw Finansowych w Polsce, Warszawa-Gdańsk.

3. Antonowicz P., 2015, Bankructwa i upadłości przedsiębiorstw. Teoria - praktyka gospodarcza - studia regionalne, Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego, Gdańsk.
4. Dec P., 2006, Statystyka upadłości, *Kwartalnik Nauk o Przedsiębiorstwie*, nr 1, s. 74-79
5. Dec P., 2014, Statystyka upadłości w Polsce i na świecie, w: Bankructwa przedsiębiorstw. Wybrane aspekty ekonomiczne i prawne, red. E. Mączyńska, Oficyna Wydawnicza SGH, Warszawa.
6. Eurostat, www.epp.eurostat.ec.europa.eu
7. Główny Urząd Statystyczny, ww.stat.gov.pl
8. Morawska S., 2015, Efektywność postępowań upadłościowych, w: Efektywność procedur upadłościowych. Bankructwa przedsiębiorstw. Katharsis i nowa szansa, red. E. Mączyńska, S. Morawska, Oficyna Wydawnicza SGH, Warszawa.
9. Ptak-Chmielewska A., 2013, Semiparametric Cox Rregression Model in Estimation of Small and Micro Enterprises' Survival in the Malopolska Voivodeship, *Quantitative Methods in Economics*, Vol. XIV, No. 2, s. 169-180.
10. Raport o stanie sektora małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce w latach 2002-2003, Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości, Warszawa 2004.
11. Raport o stanie sektora małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce w latach 2006-2007, Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości, Warszawa 2008.
12. Raport o stanie sektora małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce w latach 2012-2013, Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości, Warszawa 2014.
13. Raport o stanie sektora małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce w latach 2013-2014, Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości, Warszawa 2015.
14. Raporty dotyczące upadłości przedsiębiorstw w Polsce w latach 1997-2015, www.coface.pl
15. Raporty dotyczące upadłości przedsiębiorstw w Polsce w latach 1997-2015, www.eulerhermes.pl
16. Rosiek J., Zygula A., 2009, Upadłości przedsiębiorstw w Polsce – tendencje i perspektywy, *Zeszyty Naukowe MWSE w Tarnowie*, nr 2(13) t. 2, s.211-223.
17. Staszkievicz P., 2014, Dynamika upadłości, w: Bankructwa przedsiębiorstw. Wybrane aspekty ekonomiczne i prawne, red. E. Mączyńska, Oficyna Wydawnicza SGH, Warszawa.
18. Staszkievicz P., 2015, Analiza związków korelacyjnych pomiędzy dynamiką produktu krajowego brutto, rentownością a upadłością podmiotów w latach 2003-2011 w Polsce, USA i krajach strefy euro, w: Bankructwa, upadłości i procesy naprawcze przedsiębiorstw. Wybrane aspekty regulacyjne, Oficyna Wydawnicza SGH, Warszawa.
19. Ustawa z dnia 15 maja 2015 roku - Prawo restrukturyzacyjne Dz.U. 2015 poz. 978 z późn. zmianami.
20. Warunki powstania i działania oraz perspektywy rozwojowe polskich przedsiębiorstw powstałych w latach 2003-2007, Główny Urząd Statystyczny, Warszawa 2009.
21. Warunki powstania i działania oraz perspektywy rozwojowe polskich przedsiębiorstw powstałych w latach 2004-2008, Główny Urząd Statystyczny, Warszawa 2010.
22. Warunki powstania i działania oraz perspektywy rozwojowe polskich przedsiębiorstw powstałych w latach 2005-2009, Główny Urząd Statystyczny, Warszawa 2011.
23. Warunki powstania i działania oraz perspektywy rozwojowe polskich przedsiębiorstw powstałych w latach 2006-2010, Główny Urząd Statystyczny, Warszawa 2012.
24. Warunki powstania i działania oraz perspektywy rozwojowe polskich przedsiębiorstw powstałych w latach 2007-2011, Główny Urząd Statystyczny, Warszawa. 2013.
25. Warunki powstania i działania oraz perspektywy rozwojowe polskich przedsiębiorstw powstałych w latach 2008-2012, Główny Urząd Statystyczny, Warszawa. 2014.
26. Warunki powstania i działania oraz perspektywy rozwojowe polskich przedsiębiorstw powstałych w latach 2009-2013, Główny Urząd Statystyczny, Warszawa. 2015.

■ Streszczenie

Niniejszy artykuł zawiera analizę ilościową upadłości przedsiębiorstw w Polsce i wybranych krajach na świecie w latach 1997-2015. Głównym celem było zobrazowanie skali tego zjawiska oraz ukazanie jego aktualnego trendu. Ponadto przeprowadzone badania dotyczące związków pomiędzy zmianami głównych mierników makroekonomicznych - produkt krajowy brutto, nakłady brutto na środki trwałe, popyt krajowy a zmianami liczby upadłości przedsiębiorstw. Dodatkowo została przeanalizowana korelacja pomiędzy zmianami wartości dodanej brutto różnych rodzajów produkcji a zmianami liczby upadłości działających tam firm. Przeprowadzone badania wskazały na dalszą potrzebę podejmowania badań w tym obszarze.

■ Summary

This paper provides a quantitative analysis of the bankruptcy of enterprises in Poland and in selected countries in the world in the years 1997-2015. The main objective was to present the scale of bankrupt companies and to show its current trend. In addition, studies on the correlation between changes in the main macroeconomic indicators - gross domestic product, gross fixed capital formation, domestic demand and changes in the number of bankrupt companies. It was also analyzed the correlation between changes in gross value added for various types of production and changes in the number of bankruptcies operating companies.

Słowa kluczowe: upadłość przedsiębiorstw, demografia przedsiębiorstw, produkt krajowy brutto, nakłady brutto na środki trwałe, popyt krajowy

Keywords: bankruptcy of enterprises, business demography, gross domestic product, gross fixed capital formation, domestic demand

JEL Classification: G33, E2, E3